

O pomorskom muzeju u Splitu

Matko Župa, Orebić

Na Dan Republike 29. XI. 1956. g. otvoren je bio u Splitu Pomorski muzej Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti čime je dat još jedan veliki prilog na kulturno prosvjetnom polju ovoga grada kao centra naše Dalmacije.

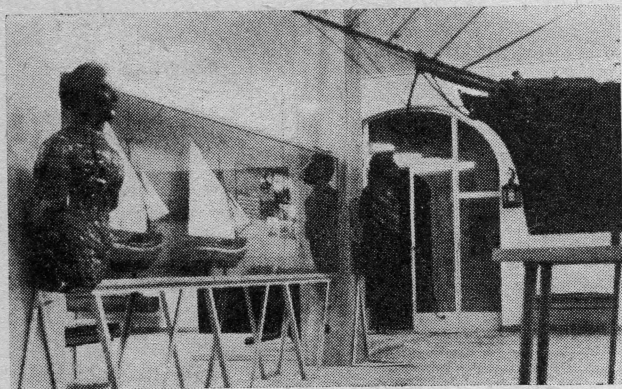
Svečano otvorenje u ime Jugoslavenske akademije izvršio je akademik Dr. Grga Novak, sveučilišni profesor, koji je u svom govoru iznio najznačajnije karakteristike iz povijesti pomorstva s naših obala te istakao njegovu važnost za naše krajeve a posebno za srednju Dalmaciju.

Otvorenju muzeja su prisustvovali narodni zastupnici Vicko Krstulović i ing. Dušan Mladinov, načelnik Uprave pomorske rasvjete Srećko Fabijanac, predsjednik N. O. Općine Split Rade Dumanić, predstavnici Lučke Kapetanije, brodogradilišta Split, Komande J. R. M., brodskih poduzeća, predstavnici Pomorskih muzeja Rijeke, Kotora i Orebića te brojnih političkih i kulturnih ustanova Splita.

Muzej je smješten u lijepoj palači Milesi na Trgu braće Radića, a koja je zgrada posebno adaptirana za ovu svrhu. Ta je građevina podignuta u doba kasne renesanse i ranog baroka, na početku XVII. stoljeća.*

Pomorski muzej kao takav postojao je i još ranije u Splitu a ideja o njegovom formiranju nikla je zapravo

1925. godine tako da on sada slavi više nego 30 godišnjicu svojeg postojanja. — Muzej je od njegovog osnivanja pa sve do 1941. g. bio ustanova organizacije »Jadranske straže« kojoj je i bila prepuštena sva inicijativa a da ova ustanova tada nije dobijala nikakovu redovnu pomoć ni dotaciju od strane državnih prosvjetnih

Detalj eksponata u prvom katu muzeja

Sa otvaranja pomorskog muzeja u Splitu. Na slici: Narodni zastupnik Vicko Krstulović, načelnik Uprave pomorske ravsjeete Ing. Srećko Fabijanac i direktor novootvorenog muzeja kap. Oliver Fio.

vlasti, Pravilnikom su bili određeni zadaci muzeja i to: sakupljanje predmeta, izlaganje, proučavanje materijala, pomoć nastavi, gajenje naše pomorske tradicije i svijest o važnosti našeg mora. Od 1941. g. sve do 1944. g. Pomorski muzej je bio zatvoren a 1944. g. došao je pod Upravu Prosvjetnog odjela Oblasnog N. O. O. za Dalmaciju u Splitu. — 1946. g. prelazi pod nadležnost Uprave pomorstva te 25. listopada 1948. g. muzej preuzima Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu pod čijoj se Upravom i danas nalazi ali kao samostalna ustanova sa posebnim proračunom u sastavu Akademije odnosno njenog I. odjela.

Nakon što je akademik Dr. Grga Novak proglasio Pomorski muzej u Splitu otvorenim, direktor muzeja kap. Oliver Fio proveo je uzvanike i sve prisutne kroz muzejske dvorane uz stručno tumačenje izloženih predmeta. Pored svakog ekspozita dobro su postavljene i legende koje omogućuju gledaocu da se što detaljnije upozna sa povijesnim razvojem pomorstva na istočnoj obali Jadrana. Svijetle i zračne prostorije muzeja ugodno djeluju a tehnički uspjela postava ekspozita svraća posebnu pozornost. Pojedini odsjeci u muzeju ne nameću se jedan nad drugim. Tu se vidi izložen dio ladve, niz fotografija, dokumenata, crteža, reljefa, maketa, štampe, pomorskih priručnika, grafikona i raznih historijskih predmeta čime je u osnovnim karakteristikama iznijet gotovo cijelokupan razvitak pomorstva. Posjetilac dobija uvid u pomorski put iz mlađeg kamenog doba i

brončanog doba, zatim u stari, pa srednji vijek. U muzeju se nalazi i izvod iz izvještaja bizantinskog cara Konstantina Porfirogeneta (912—959) iz kojeg se vidi tadašnja moć hrvatskog pomorstva.

»... Hrvatska može opremiti 60 tisuća konjanika, 100 tisuća pješaka, 80 sagona i 100 kondura. Na sagonama je bilo 40 ratnika, na većim kondurama 20, a na manjim 10 ratnika...«.

Prikazana je i Mletačka prošlost na našim obalama, razvoj primorskih komuna, Napoleonsko doba, Rusi i Englezi pak bitka pod Visom iz 1866. godine, te prvi počeci razvitka parobrodarstva na Jadranu.

Druća dvorana nalazi se na II. spratu zgrade gdje je prikazano brodarstvo predratne Jugoslavije kako trgovačko tako i ratno, brodogradnja, Jadranska straža te školstvo.

Značajni dio ove dvorane zauzima Narodna revolucija iz 1941. do 1945. g. Tu se ističe velika fotografija Podgore, kolijevke naše mornarice, spomenik palim mornarima u Podgori od Ivana Mirkovića, maketa naoružanog patrolnog broda NB 3. te tabla na kojoj su prikazani važniji događaji iz NOB-e na moru.

U istoj sali i naša današnja Ratna mornarica zauzima mjesto, zatim jugoslavenska brodogradnja, broderska poduzeća iz 1956. g. sa brojem brodova i brutto registarskom tonazom te današnje pomorske veze sa svijetom. — Ukusno postavljene makete u vitrinama brodova »Biokova«, »Kraljice Marije«, »Prestolonasljednika Petra« i velikog trampera »Nikola Tesla« izazivlju osobitu pažnju gledalaca.

U zgradi Pomorskog muzeja u Splitu još će biti uređena dvorana za zorna predavanja, studijska zbirka te na III. katu odsjek ribarstva.

Općenito težište kod postavljanja muzeja usmjerenno je bilo na prikaz našeg pomorstva dok je svjetsko pomorstvo zauzelo drugostepenu važnost a obrađeno je najnužnije i ukoliko je bilo potrebno da se time objasni veza sa svjetskim događajima na moru.

Obzirom da se ovaj muzej nalazi u Splitu imat će i istaknuti centralni položaj i opći značaj ne samo za područje srednje i sjeverne Dalmacije već za čitavu našu obalu. On znači još jedno novo, veliko i propagandno žarište za naše more, vidan je dokument poznate pomorske prošlosti grada Splita kao i najbolji dokaz vjekovnih borbi naših naroda za slobodu na moru. — Pomorski muzej u Splitu ima sada velike uslove za njegov napredak i on će bezuvjetno odigrati značajnu ulogu kod pružanja mogućnosti na polju proučavanja naše pomorske prošlosti kao i uopće problema našeg pomorstva.

* Podaci za ovaj članak dobiveni su od kap. Olivera Fio iz Splita.